

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТІЙКОГО РОЗВИТКУ

Стаття присвячена розгляду необхідності створення діючої системи управління підприємством на основі формування механізму його стійкого розвитку, що є основою стабільного функціонування і покращення діяльності суб'єкта господарювання. В якості цього розроблена концептуальна схема формування механізму економічної безпеки підприємства, яка дозволяє вибрати методичний апарат, необхідний для забезпечення його стійкого розвитку. Практична цінність полягає у можливості підвищення рівня економічної безпеки підприємства шляхом впровадження рекомендацій, вироблених із застосуванням сформованого механізму з метою забезпечення його стійкого розвитку.

Ключові слова: економічна безпека, стійкий розвиток, механізм економічної безпеки, підприємство, фінансова стійкість.

FORMATION OF THE MECHANISM OF ECONOMIC SECURITY AS INSTRUMENT OF PROVIDING ITS SUSTAINABLE DEVELOPMENT

The article is sanctified to consideration of necessity of creation of operating control system by an enterprise on the basis of forming of mechanism of him steady development which is basis of the stable functioning and improvement of activity of subject of management. As it the conceptual chart of forming of mechanism of economic security of enterprise, which allows to choose a methodical vehicle, necessary for providing of him steady development, is worked out. The special actuality to the research theme is given by a situation, which was folded as a result of economic crisis up country, which entailed the increase of economic instability, considerable decline of possibility of existence and steady development both at the level of concrete industries and separate industrial enterprises, and on national and regional levels. In addition, there is the specified essence of the «system of providing of economic security» in the article, here distinguishing priority directions are certain in providing of safety, what inconstant and test a change under act of character and measure of threats which influence, and also on the level of influence on activity of economic subject. Investigational, that the complexity of the system of safety is based on providing of safety of different levels (economic, skilled, intellectual, informative and others like that), thus, she must include elements, organs, forces and facilities, capable to provide this safety. A practical value consists in possibility of increase of economic strength of enterprise security by introduction of recommendations, mine-out with application of the formed mechanism with the aim of providing of him steady development. Realization of methodical development allows to estimate a condition of the enterprise, to reveal probability of manifestation of any type of threats or their set, to choose and estimate efficiency of the actions which are a basis of the mechanism of economic security. Results of research, theoretical provisions, applied development and evidence-based conclusions can be used in practical activities of the industrial enterprises.

Keywords: economic security, steady development, mechanism of economic security, enterprise, financial stability, mechanism.

Постановка проблеми.

Стійкий розвиток є основою стабільного функціонування і покращення господарської діяльності будь-якого підприємства. Тому, актуальність обраної теми дослідження викликана необхідністю створення діючої системи управління підприємством на основі формування механізму його стійкого розвитку. В якості такого механізму може використовуватися механізм економічної безпеки підприємства. Особливу актуальність темі надає ситуація, що склалася в результаті економічної кризи, яка спричинила зростання економічної нестабільності, значне зниження можливості стійкого існування і розвитку як на рівні конкретних галузей і підприємств, так і на загальнонаціональному і регіональному рівнях.

Реалізація в практичній діяльності методичних розробок дозволить оцінити стан підприємства, виявити вірогідність прояву будь якого виду загроз або їх сукупності, вибрати і оцінити ефективність впровадження заходів, що є основою формування механізму економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Вирішення проблеми формування механізму економічної безпеки підприємства присвятили свої дослідження провідні науковці: Аверічев І.М., Амеліницька О.В., Білошкурська Н.В., Васильців Т.Г., Воропай В.А., Горячева К.С., Донець Л.І., Жаліло Я.А., Коновалова Е.М., Каламбет С.В., Кірієнко А.В., Козаченко Г.В., Ліпкан В.А., Лоханова Н.О., Марченко О.М., Олейніков Є.О., Орлов П.І., Отенко І.П., Подлужна Н.О., Соснін А.С., Чумаченка М.Г., Шевченко І.Л., Шеремета А.Д., Юрківа Н.Я., Яременко О.Ф., Ярочкіна В.І. та багато інших вчених-економістів. Але при цьому не враховується розгляд системи управління підприємством з врахуванням механізму його стійкого розвитку, що є основою стабільного функціонування і покращення діяльності суб'єкта господарювання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

На сьогоднішній день проблемні питання щодо формування механізму економічної безпеки підприємства залишаються не дослідженими у повній мірі. Тому виникає потреба у розгляді наукових підходів та розробці практичних рекомендацій щодо формування механізму економічної безпеки підприємства як інструменту забезпечення його стійкого розвитку.

Формулювання цілей статті.

Метою статті є наукове обґрунтування рекомендацій щодо формування ефективного механізму економічної безпеки підприємства як засобу його стійкого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

З точки зору економічної безпеки усіх економічних рівнів (держава, регіон, галузь, окремі підприємства або їх групи) положення в нашій країні за багатьма критеріями виходить за межі економічно безпечного стану. Як і у багатьох країнах, проблеми економічної безпеки в нашій країні почали розглядатися тільки тоді, коли економічні показники наблизилися, а потім і перевищили порогові значення показників економічної безпеки. Нині економічна політика не відрізняється ясністю, в ній немає чіткості, остаточної продуманості, детально розроблених програм з забезпечення економічної безпеки як країни в цілому, так і окремих її складових (регіону, галузі, підприємства, особи).

Організацію системи забезпечення економічної безпеки слід здійснювати ще на етапі підготовки бізнес-плану. Система забезпечення економічної безпеки – це керована підсистема економічної системи, яка ґрунтується на її внутрішньому механізмі для здійснення економічного управління процесом задоволення економічних потреб у безпеці. Вона складається з підмножини взаємозв'язаних елементів, що забезпечують безпеку підприємства і досягнення ним цілей бізнесу [3].

Виділивши певні пріоритетні напрями в забезпеченні безпеки, які непостійні і зазнають зміни під впливом характеру і міри загроз, що впливають, а також за рівнем впливу на діяльність економічного суб'єкта, слід виділити етапи управління системою:

- 1) розробка основних напрямів економічної безпеки;
- 2) виявлення відхилень фактичних даних діяльності від запланованих значень, аналіз ситуації, що склалася, розробка і визначення заходів з виходу з небезпечної зони;
- 3) виявлення і прогнозування зовнішніх і внутрішніх загроз життєво важливим інтересам об'єктів безпеки, здійснення комплексу оперативних і довготривалих заходів з їх попередження і нейтралізації;
- 4) розробка заходів по створенню і підтримці постійної готовності сил і засобів забезпечення безпеки;
- 5) управління силами і засобами забезпечення безпеки в надзвичайних і повсякденних ситуаціях;
- 6) організація системи заходів по відновленню нормального функціонування об'єктів безпеки, постраждалих під час надзвичайної ситуації, на державному, регіональному і галузевому рівнях;
- 7) знаходження способів запобігання, послаблення або ліквідації наслідків дії небезпек і загроз;
- 8) участь в заходах по забезпеченню безпеки, які проводять вищестоящі суб'єкти безпеки;
- 9) організація взаємодії з правоохоронними і контрольними органами в цілях запобігання правопорушень;
- 10) створення власної системи забезпечення економічної безпеки, яка відповідає рівню і вірогідності виникнення небезпек і загроз.

Метою системи забезпечення економічної безпеки, як складовій частині організації і управління цим питанням, є своєчасне виявлення і запобігання зовнішнім і внутрішнім загрозам, при цьому забезпечується захищеність діяльності господарюючого суб'єкта і досягнення ним поставлених цілей бізнесу [2]. З точки зору системного аналізу «мета – це ситуація або область ситуацій, яка має бути досягнута при функціонуванні системи за певний проміжок часу» [1]. Мета може задавати вимоги до результативності, ресурсоемності, оперативності функціонування системи або до траєкторії заданого результату.

Система забезпечення економічної безпеки створюється і функціонує на основі чинних законодавчих документів, а також з урахуванням можливості придбання і використання сучасних засобів захисту, рівня підготовки і кваліфікації кадрів тощо. Як і будь-яка інша система, вона будується на основі відповідних принципів: системність, законність, плановість, економічність, розумна достатність, взаємодія, безперервність, ешелонування, надійність, поєднання гласності і конфіденційності, компетентність. Створювана система безпеки підприємства має бути унікальною, самостійною і комплексною [3].

Самостійність виражена в тому, що система має бути відособлена від аналогічних систем інших господарських суб'єктів. При цьому треба враховувати, що створювана система є складовим елементом безпеки більш високого рівня: міста, регіону, галузі, країни.

Комплексність системи безпеки заснована на забезпеченні безпеки різних рівнів (економічною, кадровою, інтелектуальною, інформаційною тощо), отже, вона повинна включати елементи, органи, сили і засоби, здатні забезпечити цю безпеку (рис. 1).

Механізм економічної безпеки – це теоретичне обґрунтування послідовності подій, які відбуваються, і включає декілька логічних ланок, теоретичне відображення результатів подій, що сталися, а

також явищ [1].

Формування механізму економічної безпеки засноване на визначенні економічних потреб в її забезпеченні, які формуються під впливом об'єктивних і суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх, прогнозованих і непрогнозованих чинників, які в концентрованому вигляді здійснюють деструктивний вплив. Беручи до уваги, що господарський механізм – це свідомо розроблений інструментарій управління, нами розроблена концептуальна схема формування механізму економічної безпеки підприємства, що представлена на рис. 2.

Рис. 1. Елементи системи забезпечення економічної безпеки підприємства

Унікальність полягає в тому, що створювана система не може бути виконана за якимсь шаблоном, вона повинна враховувати рівень розвитку і структуру виробничого потенціалу, ефективність його використання, спрямованість діяльності, кваліфікації кадрів, виробничу дисципліну, стан навколишнього і конкурентного середовища, ділові стосунки з партнерами, ризик підприємницької діяльності і багато інших чинників.

Дослідження економічної безпеки різних рівнів через різноманітність і масштабність прояву загрозливих чинників на різних рівнях ієрархічної структури економіки і в різних галузях характеризуються по-різному, але мають однакову спрямованість: визначити суть загроз, розробити механізм запобігання і боротьби з ними, організувати впровадження і управління розробленою системою заходів, оцінити ефективність розробок.

Під час формування механізму економічної безпеки необхідно враховувати її політику і стратегію. Політика економічної безпеки – це система поглядів, заходів, рішень і дій в області її забезпечення, які допомагають створити сприятливе середовище для досягнення позитивних результатів діяльності, тобто виконувати виробничу програму, випускати конкурентоздатну продукцію, підвищувати ефективність виробництва тощо. Стратегія економічної безпеки – це сукупність найбільш важливих рішень, спрямованих на забезпечення відповідного рівня економічної безпеки господарської діяльності підприємства [4].

Висновки.

Під час визначення ефективності впровадження механізму економічної безпеки запропоновано використовувати:

- для оцінки втрат, очікуваних в результаті реалізації загрози – метод порівняння виручки, витрат і прибутку до і після настання цієї події;
- для оцінки вартості впровадження заходів по локалізації загроз – метод мінімізації загальних витрат по забезпеченню безпеки, заснований на розрахунку розміру постійних і майбутніх витрат;
- для оцінки ефективності впроваджуваних заходів – методичний підхід, заснований на визначенні показника ефективності в абсолютних і відносних величинах, і метод побудови платіжної матриці.

А також для оцінки ефективності впровадження механізму економічної безпеки застосовувати модель руху фінансових потоків, яка відрізняється можливістю оцінки необхідного з точки зору забезпечення стійкого розвитку підприємства рівня прибутку і визначення ефективності впровадження механізму економічної безпеки. Практичне застосування цієї моделі дозволяє не лише визначити рівень прибутку підприємства, але і виявити тенденції його зміни, а також зробити висновок про ефективність застосування обраних методів щодо локалізації загроз і обґрунтувати необхідність використання відповідного методу або їх комбінації.

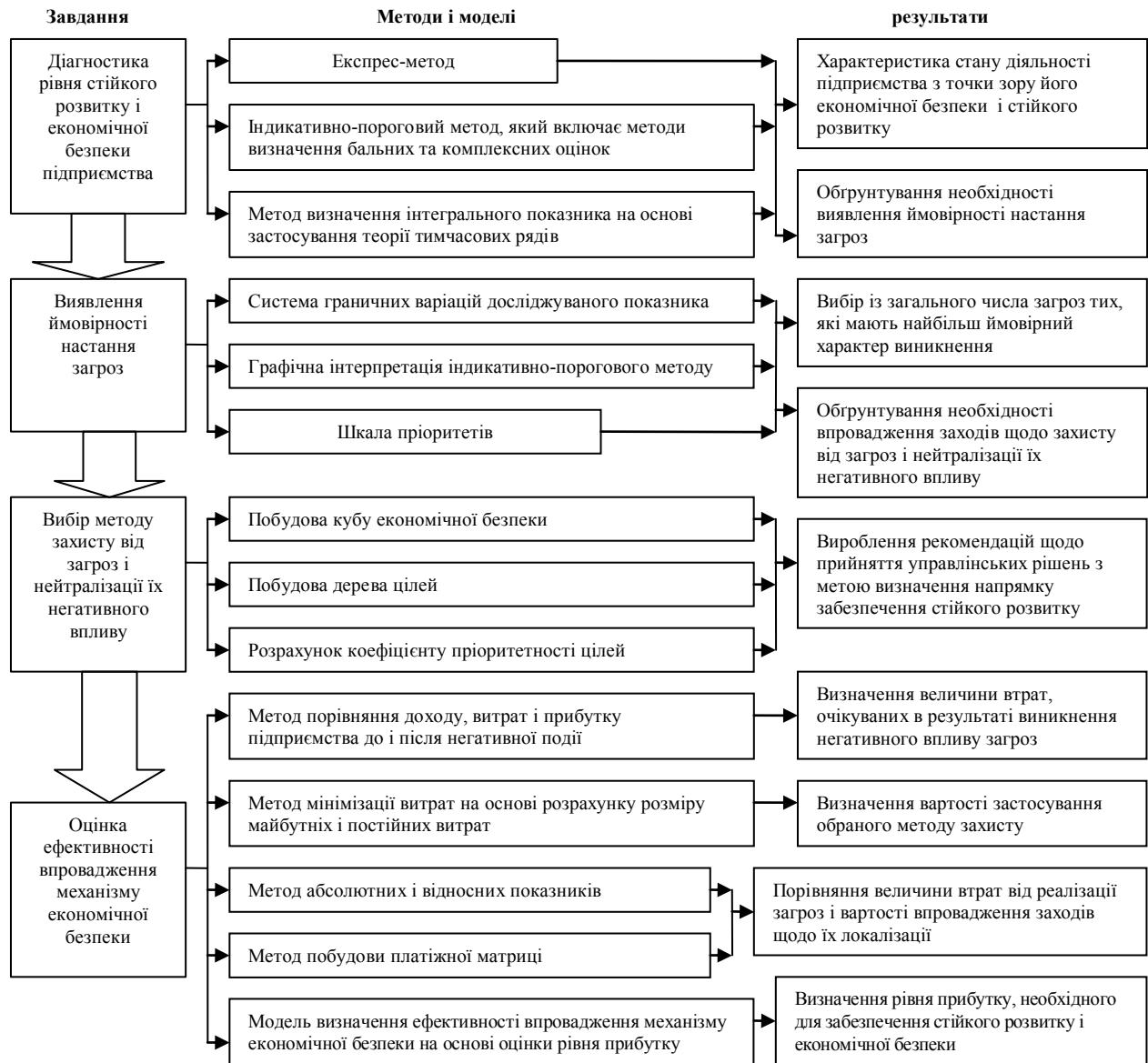

Рис. 2. Концептуальна схема формування механізму економічної безпеки підприємства

Література

1. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
2. Механизмы управления экономической безопасностью / Ю.Г. Лысенко, С.Г. Мищенко, Р.А. Руденський, А.А. Спиридонов. – Донецк : ДонНУ, 2002. – 178 с.
3. Сорока І.В. Теоретико-методологічні аспекти формування системи економічної безпеки підприємства / І.В. Сорока // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 12 (102). – С. 114–122.
4. Шевченко І. Особливості формування економічної безпеки підприємства / І. Шевченко // Наука молода. – 2010. – № 10. – С. 178–181.

References

1. Kozachenko H.V. Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist ta mekhanizm zabezpechennia: monohrafiia / H.V. Kozachenko, V.P. Ponomarov, O.M. Liashenko. – K.:Libra, 2003. – 280 s.
2. Lysenko Y.H. Mekhanyzmy upravleniya ekonomicheskoy bezopasnosti / Y.H. Lysenko, S.H. Myshchenko, R.A. Rudenskyi, A.A. Spyrudonov. – Donetsk: DonNU, 2002. – 178s.
3. Soroka I.V. Teoretyko-metodolohichni aspekty formuvannia systemy ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva / I.V. Soroka // Aktualni problemy ekonomiky. – 2009. – # 12 (102). – S. 114-122.
4. Shevchenko I. Osoblyvosti formuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva / I. Shevchenko // Nauka moloda. – 2010. – #10. – S. 178-181.

Надійшла: 21.11.2017

Рецензент: д. е. н., проф. Ковальчук С. В.